

א שטיקל שפת אמת

על הדף

מסכת עירובין - דף יא

במשנה הכשר מבוי כו'.

ע' מה שכתבו בפירוש הרבינו יהונתן (ד"ה בית שמאי)¹ והרע"ב דהלכתא למשה מסיני אתי להוסיף כו'.² ומשמע דס"ל בלשון הגמרא דמן התורה יש חילוק בין לזרוק בין לטלטל דלא כפירוש רש"י (ד"ה לזרוק)³. ואולי י"ל הלכתא, היינו הלכה ותקנה דרבנן דהא לעיל (ב, א) אמרינן מבוי דרבנן⁴, [כנראה מפ' הרע"ב בתרומות (פ"ב מ"א) בדברנן נמי אמרינן הלכה למשה מסיני ע"ש⁵, אך בגמ' בבבא מציעא (ק"ב ב) וכן בשבועות (מ"ה א) דפרכין הני הלכתא ניהו לא משמע כן], אח"כ ראיתי שהתוס' יום טוב גם כן נדחק בזה⁷. [ועי' מה שכתב בפירוש רב נסים גאון לעיל (ב א) שהוא בכלל מ"ש שתיקן שלמה עירובין ותקנת נביאים ג"כ נקרא דרבנן ע"ש⁸, אך לפי מה שכתב הסמ"ג בעשין דרבנן (עשה א) בשם רב האי גאון⁹ הטעם שתיקן שלמה עירובין מפני שהיו כל הימים במלחמות עד שלמה ובמחנה פטורין מעירובי חצירות ע"ש, משמע דלא הוי בכלל תקנת שלמה אלא עירובי תנחומין, ולא תקוני מבוי]:

¹ ז"ל שם: דסבירא להו לבית שמאי דאסור לטלטל בלא ארבע מחיצות שלמות מן התורה ואתא הלכתא למשה מסיני דקיימא לן דמחיצות הלכה למשה מסיני ואוקימתיה לרביעית אחי וקורה. ובית הלל סבירא להו דמן התורה סגי בשלש מחיצות ואתא הלכתא להוסיף גם הרביעית או בלחי משהו או בהיכר מחיצה אף על גב דלאו מחיצה היא.

² וכן כתב המאירי, כאן, ובתחילת המסכת.

³ פירוש: דלשיטתם דהוי הלכה למשה מסיני, דהיינו מדאורייתא, נמצא שהתורה מחלק בין טלטול לזריקה לגבי מבוי, לגבי זריקה קרוי מדאורייתא רשות היחיד אפילו בשנים [לפי בית הלל], ולגבי טלטול בתוכו, מותר רק כשיש ג' מחיצות. אבל רש"י פירוש, וז"ל: לזרוק - מרשות הרבים לתוכו, משלש הוא דמחיצות, דשלש מחיצות דאורייתא לשווה רשות היחיד, אבל לטלטל בתוכו - גזור רבנן עד דאיכא ארבע.

⁴ ע' בגאון יעקב שהקושה כן, וז"ל: והרבינו יהונתן דאמר בית שמאי ובית הלל בטלטול מדאורייתא קמיפלגי לבית שמאי מדאורייתא אסור לטלטולי עד דאיכא ד' מחיצות ואתא הלכתא ואוקמה לרביעית אחי וקורה ולבית הלל מדאורייתא בג' מחיצות שרי לטלטולי ואתא הלכתא לאסופי לחי או קורה לא ידענא, הא בטלטול מדאורייתא ליכא למ"ד דבג' מחיצות אסיר לטלטולי דרשות הרבים דאורייתא ודאי לא הוי ואפילו מבפולש אמרו בשמעתא דכיצד מערבין ה"ק כיצד מערבין מבואות המפולשין לרשות הרבים ולא מיבעיא סתום וכן אמרו בריש מכילתן מבוי דרבנן וכן לבית הלל לחי או קורה לאו הלכתא ניהו אלא מדרבנן הוא דהואי כדאמרו מבוי דרבנן. אבל ע' במאירי הנ"ל שכתב, שאף על פי שהיא מכח הלכה למשה מסיני קראוהו הגמרא לפעמים מדברי סופרים כמו שאמרו בסוגיא זו מבוי דרבנן אחר שאינו מן התורה ולפעמים קורא הלכות סיני דבר תורה. וזהו ממש היפך מדברי רבינו. אבל סמן לדברי רבינו מצינו בפירוש הר"ש על מסכת ידים (פרק ד משנה ג), דאיתא במשנה בכה רבי אליעזר ואמר סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם צא ואמור להם אל תחושו למנינכם מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו עד הלכה למשה מסיני שעמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית, וכתב על זה הר"ש: הלכה למשה מסיני - לאו דווקא דאין זה מן התורה אלא כהלכה למשה מסיני. וכן כתב הרא"ש בפירושו, שהלכה למשה מסיני לאו דוקא. ועקבותיהם שם כתב כן גם הברטנורא שם. ועי' עוד באריכות בתפארת ישראל על המשניות פ"ב דיומא ביכין אות יב.

⁵ ז"ל שם: כל היכא דתנינן באמת אמרו כאילו היא הלכה למשה מסיני, אבל לאו דוקא הלכה למשה מסיני שהרי בפרק קמא דשבת שנינו באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין ומדברנן היא.

⁶ ז"ל שם עם פירוש רש"י: הלכות גדולות שנו כאן, הני הלכתא ניהו וכתב רש"י: נממיה: וכי הלכות למשה מסיני הם, והלא אינם אלא תקנות חכמים, כדמפרש הסם. וכן הוא בשבועות שם.

⁷ ז"ל שם: פ"ה הר"ב דאתא הלכה למשה מסיני כו' ולעיל פירוש [הברטנורא] דרבנן גזור כו'. הואיל ואין הדבר מפורש בתורה אף על פי שמקובל מסיני והוא דבר תורה להעניש עליו במיתה ועונשים מקרי דברי סופרים, כמו שכתב הכסף משנה בתחלת הלכות אישות והביא ראיה לדבריו. ומהם במשנה ג' בפרק בתרא דסנהדרין. וכן בכל מקום אלא אם כן שאמרו ז"ל בפירוש דאורייתא הוא כן כתב הרמב"ם בספר המצות שלו שורש ב', וכן ראיתי שהשיב בתשובה. ועי' ברש"ש כאן שתמה על דבריו וז"ל: ישונו אינו מתיישב על הלב דמ"מ לישנא דגזור רבנן אינו נופל על הלכה למשה מסיני, עיי"ש עוד.

⁸ ז"ל: מבוי דרבנן תני תקנתא. בפרק עושין, אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין וידים יצתה בת קול ואמרה לו בני אם חכם לבך. ודע כי כל דבר שאינו כתוב בקראי ואף על פי שהוא מתקנת נביאים, דרבנן מיתקרי, כי מפי השמועה שלהן קיבלנוהו. ועירובין דרבנן לפי שאינם כתובים.

⁹ ז"ל שם: גרסינן בפרק שני דעירובין (כא, ב) אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתקן שלמה המלך עירובין ורחיצת ידיים יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני. והשיב רב היי גאון בתשובה אחת כי לכך לא נתקנו עד שלמה המלך מפני שהיו כל הימים במלחמות עד שלמה שבימיו נתן הקדוש ברוך הוא שלום בארץ ושנינו בפרק ראשון דעירובין (יז, א) ארבעה דברים פטורים במחנה במלחמה מביאין עצים מכל מקום ופטורין מרחיצת ידיים ומדמאי ומלערב ערובי חצירות.